

18.YÜZYIL SIBYAN MEKTEPLERİ MİMARİSİ: ELHAC SÜLEYMAN HALİFE SIBYAN MEKTEBİ ÖRNEĞİ

Seda ÖZTEKİN¹

¹Haliç Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul/ Türkiye

Öz: Kuran okumayı öğretmek ve din eğitimini vermek amacıyla kurulan sıbyan mektepleri islam dünyasında başlayarak, Selçuklular ve Beylikler Dönemi'yle birlikte Osmanlılar' a kadar taşınmıştır. Medreselerin yanı sıra, tekil yapı olarak mahalle aralarında, cami yakınlarında ya da bir külliye içerisinde konumlanmış olan sıbyan mekteplerinde erkek öğrencilerin yanı sıra kız öğrencilere de eğitim verilmekte olup, kimsesiz ve fakir çocuklara öncelik tanınmaktaydı. Eğitim 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu' na kadar devam etmiştir. Bu yasanın ardından sıbyan mektepleri özgün durumlarından uzaklaşmış, uygun olmayan işlevlere tahsis gibi nedenlerle ciddi bakım ve onarım sorunlarıyla karşı karşıya kalmışlardır. 1728 yılında inşa edildiği bilinen Elhac Süleyman Halife Sıbyan Mektebi, İstanbul' un Fatih İlçesi, Babahasan Alemler Mahallesi' nde Horhor Caddesi üzerinde yer almaktadır. Bir 18. yüzyıl yapısı olan Elhac Süleyman Halife Sıbyan Mektebi cephe özellikleriyle günümüze kadar büyük ölçüde taşınmış bir yapı olmasının yanında, dikdörtgen plan şemasını da korumaktadır. Yapının çalışma konusu olarak seçilmesinin nedeni, mevcut durumunu analiz etmek, güncel kullanım alanlarını irdelemektir. Elhac Süleyman Halife Sıbyan Mektebi'nin çağdaş dönemi olan Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi ve Zevki Kadın Sıbyan Mekteplerine ait mekansal yapı ve cephe özellikleri karşılaştırmalı incelenmiştir. Buna göre, çağdaş örneklerin cephe ve plan özellikleri benzerlik gösterirken, dershaneleri dikkate alındığında sade ve gösterişsiz duvarlara sahip oldukları ancak, Elhac Süleyman Halife Sıbyan Mektebi' nin dershanesinin duvar ve tavanında yer alan bezemeleri ile oldukça nitelikli olduğu belirlenmiştir. Mevcut işlevinden ötürü plan ve cephe özellikleri bakımından niteliksiz ek ve onarımlara maruz kalan Elhac Süleyman Halife Sıbyan Mektebi'nin çağdaşları içindeki mevcut durumunun kapsamlı irdelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sıbyan mektebi, Elhac Süleyman Halife Sıbyan Mektebi, 18. Yüzyıl, taş mektep, İstanbul.*

18TH CENTURY SIBYAN MEKTEBS ARCHITECTURE: THE CASE OF ELHAC SÜLEYMAN HALİFE SIBYAN MEKTEB

Abstract: Sıbyan schools, which were established to teach reading the Qur'an and provide religious education, started in the Islamic world and moved to the Ottomans with the Seljuks and Principalities Period. In addition to the madrasahs, the sıbyan schools, which are located between neighborhoods, near a mosque or within a social complex, provide education to female students as well as male students, and homeless and poor children were given priority. Education continued until the Unification Law dated 1924. After this law, primary schools moved away from their original state and faced serious maintenance and repair problems due to reasons such as allocation to inappropriate functions. Elhac Süleyman Halife Sıbyan School, known to be built in 1728, is located on Horhor Street in Babahasan Alemler Mahallesi, Fatih District of Istanbul. Elhac Süleyman Halife Sıbyan School, which is an 18th century structure, preserves its rectangular plan scheme as well as being a building that has been moved to this day with its façade features. The reason for choosing the building as the study subject is to analyze its current situation and examine its current usage areas. The spatial structure and facade features of Ebubekir Ağa Sıbyan School, Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan School and Zevki Kadın Sıbyan

School, which are the contemporary period of the Elhac Süleyman Halife Sıbyan School, were comparatively analyzed. According to this, while the facade and plan features of the contemporary examples show similarities, it has been determined that they have plain and unpretentious walls when considering the classrooms, but they are highly qualified with the decorations on the wall and ceiling of the Elhac Süleyman Halife Sıbyan School. A comprehensive examination of the current situation Elhac Süleyman Halife Sıbyan School, which has been subjected to unqualified additions and repairs in terms of plan and facade features due to its current function, has been made.

Keywords: *Sıbyan Mekteb, Elhac Suleyman Halife Primary School, 18th century, stone mekteb, Istanbul.*

* Bu makale İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Programı'nda Prof.Dr.Deniz Mazlum danışmanlığında Seda Öztekin tarafından hazırlanan "Elhac Süleyman Halife Restorasyon Projesi"başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.